

11) акти про надання гірничого відводу;

12) угоду про розподіл продукції між інвестором і державою, яка передбачає проведення інвестором пошуку, розвідки та видобування нафти (газу) на визначеній ділянці надр з наступною компенсацією витрат і отриманням винагороди у вигляді частини прибуткової продукції тощо.

В подальшому, керівник оперативного підрозділу поліції невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

Відтак, ефективна боротьба зі злочинами у паливно-енергетичному комплексі залежить від своєчасного їх виявлення, організації оперативного обслуговування суб'єктів господарювання незалежно від форм власності тощо.

Список використаних джерел

1. Протидія підрозділами Департаменту захисту економіки Національної поліції України злочинам у паливно-енергетичному комплексі [Текст]: метод. рек. / [В.І. Василичук, М.В. Бурак, І.М. Купранець та ін.]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 90 с.

2. Скалозуб Л.П., Василичук В.І., Сапсай В.Д., Дученко Т.В. Збірник методичних рекомендацій з викриття злочинів у сфері економіки. К.: 2009. с. (Бібліотека оперативного працівника – відкритий фонд). 190 с.

Венедіктов Андрій Анатолійович,
адвокат ради адвокатів Полтавської області, кандидат юридичних наук;
Венедіктова Юлія Євгенівна,
адвокат ради адвокатів Херсонської області

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ТА КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Назва статті може наводити на думку, що автори припустилися помилки під час її формулювання. Адже у ч. 1 ст. 275 КПК України законодавець чітко відносить конфіденційне співробітництво до компетенції слідчого, а у частині другій цієї статті зазначає, що до конфіденційного співробітництва

забороняється залучати адвокатів. Отже, захисник не може бути жодною із сторін, які беруть участь у конфіденційному співробітництві. Більше того, законодавець передбачив можливість конфіденційного співробітництва слідчого з іншими особами лише в межах проведення негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД). Захисник не може брати участь у таких діях (саме з огляду на їх негласність). Таким чином можна дійти хибного висновку, що діяльність захисника та конфіденційне співробітництво це різні види діяльності, які не мають нічого спільного.

Проте усе це стосується лише вузького розуміння конфіденційного співробітництва – в контексті ст. 275 КПК України. Якщо терміни «конфіденційність» та «співробітництво» тлумачити у їх загальнозживаному значенні, то конфіденційне співробітництво (з підозрюваним, обвинуваченим, його законним представником та іншими особами) є невід’ємною складовою діяльності захисника.

Так, тлумачення іменника «співробітництво» дає підстави визначати його як спільну діяльність певних суб’єктів. Конфіденційність у нормативно-правових актах України конфіденційність, здебільшого, розглядають не як властивість певної діяльності (дій, роботи, взаємодії, заходів тощо), а як властивість інформації. Так, частина 2 ст. 32 Конституції України передбачає, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Стаття 862 Цивільного кодексу України має назву «Конфіденційність одержаної сторонами інформації», а ст. 895 – «Конфіденційність відомостей про договір». Частина 1 ст. 162 Господарського кодексу України передбачає, що суб’єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв’язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності. Пунктом 17.1.9. ст. 17 Податкового кодексу України встановлено, що платник податків має право на нерозголошення контролюючим органом (посадовими особами) відомостей про такого платника без його письмової згоди та відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та

стали відомі під час виконання посадовими особами службових обов'язків, крім випадків, коли це прямо передбачено законами. Статтею 182 Кримінального кодексу України встановлюється відповідальність за незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконну зміну такої інформації.

Аналіз вказаних положень вказує на те, що конфіденційність соціальної взаємодії різних суб'єктів не передбачає збереження у таємниці її факту (але передбачає взаємну довіру цих суб'єктів та втаємничення змісту інформації, якою вони обмінюються). Так, соціальна взаємодія банкіра та клієнта, лікаря та пацієнта, адвоката та підозрюваного (обвинуваченого) здійснюється конфіденційно. Водночас вона є відкритою, гласною: пацієнт офіційно записується на прийом, лікар оформлює медичну документацію; працівник банку та клієнт у приміщенні банку укладають договір, проводять банківські операції; адвокат відкрито послуговується наданими йому правами щодо захисту підозрюваного (обвинуваченого). У таких формах соціальної взаємодії немає місця негласності. Адже сам конкретний факт такої взаємодії ніхто не приховує [1].

Про це свідчить і аналіз змісту наукових досліджень з питань конфіденційності в питаннях суспільних відносин у сферах: релігійної діяльності надання медичних послуг; роботи банків з клієнтами; оподаткування журналістики; господарювання; адвокатської діяльності та ін. Щодо адвокатської діяльності, то принцип її конфіденційності закріплено на законодавчому рівні – у ч. 1 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Отже, захисник, діючи спільно зі своїм клієнтом, задля досягнення однієї мети, фактично здійснює з ним конфіденційне співробітництво (абсолютно відкрито). В його інтересах він може на конфіденційних засадах відкрито співпрацювати і з іншими особами, які нададуть допомогу у збиранні доказів.

На відміну від цього, те співробітництво яке здійснює слідчий з іншими особами, відповідно до положень ст. 275 КПК України є не лише конфіденційним, а й негласним. Тобто йдеться про негласне конфіденційне співробітництво – без розголошення його факту.

Але й до виду такого співробітництва захисник може мати стосунок. Так, ст. 22 КПК України передбачає, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів

засобами, передбаченими цим Кодексом (ч. 1). Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом (ч. 2).

Відповідно до п. 4 ст. 46 КПК України захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, а тому вправі заявляти клопотання про проведення процесуальних дій (п. 12 ч. 3 ст. 42 КПК України). Спектр таких дій законодавець не обмежує. Отже, до їх числа можна зараховувати і НСРД.

Сьогодні в Україні практика проведення НСРД за клопотанням сторони захисту не поширена. Водночас існують прецеденти, коли слідчі судді задовольняють клопотання сторони захисту про проведення таких дій. Це, зокрема, стосується визначення місця знаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України), аудіо, відеоконтролю місця (ст. 270 КПК України), спостереження за особою, місцем або річчю (ст. 269 КПК України), арешту, огляду та виїмки кореспонденції (ст. 262, 262 КПК України) та ін.

При цьому, відповідно до ч. 3 ст. 22 КПК України під час кримінального провадження функції державного обвинувачення, захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службову особу. Отже, проведення НСРД за клопотанням сторони захисту не може проводити слідчий того органу, що проводить досудове розслідування у даному кримінальному провадженні [2; 3].

Слідчий, якому буде доручене проведення негласних НСРД за клопотанням захисника, як і будь-який інший слідчий, для проведення НСРД може застосовувати положення ст. 275 КПК України. Але чи послуговуватись цим правом вирішує сам слідчий (орієнтуючись на власне внутрішнє переконання та на свої можливості), без урахування думки захисника. Це обмежує принцип диспозитивності, передбачений ст. 26 КПК України.

Як правило слідчий не застосовує особисто положень ст. 275 ні при проведенні НСРД за клопотанням сторони захисту, ні в будь-якому іншому випадку. Адже сьогодні відомчі нормативно-правові акти не наділяють слідчих повноваженнями з проведення конфіденційного співробітництва (виняток становлять детективи НАБУ, яких закон наділяє як повноваженнями слідчого, так і повноваженнями працівника оперативного підрозділу). Таке співробітництво є компетенцією

оперативних підрозділів, які виконуючи доручення слідчого на проведення НСРД набувають його повноважень (ст. 41 КПК України) та виконують функцію забезпечення доказування [4].

Але слід зауважити, що відомості одержані шляхом негласного співробітництва не можуть бути використані для кримінального процесуального доказування. Їх застосовують для прийняття певних організаційних і тактичних рішень щодо проведення НСРД. Так само і захисник не може використовувати у доказуванні відомості, отримані ним в процесі конфіденційного співробітництва (у широкому розумінні даного поняття). Такі відомості можуть бути використані ним лише при визначенні особливостей тактики збирання доказів та подання їх стороні обвинувачення та до суду.

Список використаних джерел

1. Грібов М. Л., Козаченко О. І. Співвідношення понять «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво». Вісник кримінального судочинства 2019. № 1. С. 8–18.

2. Старенький О. С. Проблемні аспекти здійснення стороною захисту доказування у кримінальному провадженні. Боротьба зі злочинністю: проблеми теорії та практики: Збірн. матеріалів круглого столу (19 лютого 2015 року) / За заг. ред. кандидат юридичних наук, доцента В. О. Іващенко, доктор юридичних наук, с.н.д. М. Л. Грібова, кандидат юридичних наук, доцента М. М. Пендюри. – К., ФПФСП Національної академії внутрішніх справ, 2015. – С. 63–65.

3. Погорецький М. А. Захисник – суб'єкт доказування на досудовому провадженні за чинним КПК України: проблемні питання. Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2014 року) К.: Прінт-Сервіс, 2014. – С. 480–482.

4. Грібов М. Л. Забезпечення суб'єктами оперативно-розшукової діяльності доказування у кримінальному процесі / М. Л. Грібов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2015. – № 2. – С. 101–109.